

Toespraak bij opheffing van de Aartsbroederschap Onze Lieve Vrouw van Lourdes

Dames en heren,
Leden van de Aartsbroederschap O.L. Vrouw van Lourdes,

Het zal niet vaak gebeurd zijn dat een vergadering van de Aartsbroederschap zo werd aangesproken. Misschien is het wel de eerste, en in ieder geval de laatste keer dat dit zo gebeurt.

Bij het afscheid van een vereniging als deze past een woord van welgemeend afscheid, een woord van dankbaarheid, een groet aan het verleden.

Wij nemen afscheid van de Aartsbroederschap, niet omdat haar oorspronkelijke taak, het organiseren en uitvoeren van alles wat nodig was om een goede Lourdesbedevaart voor zieken mogelijk te maken, niet meer nodig is in deze tijd, wij nemen geen afscheid omdat er geen belangstelling meer is voor het lidmaatschap en ook niet omdat het een stoffig relict is uit het verleden.

Wij nemen afscheid omdat haar taken zijn overgenomen: in 2001 haar hoofdtaak door het bestuur en het bureau VNB en nu, in 2008, haar andere taken, te weten de samenbundeling en belangenbehartiging van en voor alle vrijwilligers. Die zijn overgenomen door de speciaal daarvoor opgerichte Vereniging Vrijwilligers Nationale Bedevaarten.

De statuten en de structuur van die nieuwe vereniging zijn beter toegesneden op wat er in deze tijd gevraagd mag worden van vrijwilligers, niet alleen aan inzet en bezieling, maar zeker ook aan inspraak en vormgeving.

En dames en heren, beste leden van de Aartsbroederschap, het is goed om ons ook te realiseren, dat dit niet de eerste keer in de geschiedenis van de zorg voor zieken en in de organisatievorm voor vrijwilligers is, dat er wijzigingen plaats vinden in de organisatie van VNB en de Ziekenverpleging, zoals de Aartsbroederschap jarenlang werd genoemd.

Het is misschien bij deze gelegenheid eens aardig te kijken naar wat er in de bestuursverslagen van de eerste jaren VNB over vrijwilligers en over zieken staat vermeld, en ik wil u ook een paar merkwaardigheden uit die verslagen, niet onthouden.

Nadat in september 1883 de eerste Nederlandse bedevaart naar Lourdes had plaats gevonden, georganiseerd door een enkele mensen die vonden dat dat 25 jaar na de eerste verschijningen hoognodig moest gebeuren, werd ruim een maand na die bedevaart een Comité opgericht.

Met die eerste bedevaart gingen 400 pelgrims en 16 zieken mee. Waar die gehuisvest zijn geweest en wie hen verzorgde, dat weten we niet.

Dat er iemand moest zijn die de verantwoordelijkheid voor de zieken op zich nam, blijkt uit de notulen van de tweede vergadering van het comité, op 19 maart 1884. Want bij het verdelen van de functies in het comité wordt de eerwaarde heer Ferdinand Sarton, kapelaan te Maastricht, de functie van directeur der Ziekenverpleging toebedeeld.

In mei 1885 tijdens de tweede bedevaart ging men op stap met 264 pelgrims, waarvan 9 zieken.

Vlak daarna is er een vergadering waarin staat:

De wenschelijkheid wordt besproken om commissarissen aan te stellen in voornamelijk plaatsen van het land; als privilegie wordt voorgesteld het recht om een zieke voor te dragen die dan de reis gratis zou mede maken.

Eind 1885 vinden we een merkwaardigheid: Er staat:

Met algemeene stemmen wordt het voorstel aangenomen van den Voorzitter om aan Dames de gelegenheid te geven de Bedevaart mede te maken.

Dit ging dan over de Romebedevaart die in 1886 zou plaats vinden en ook plaats vond.

Voor Lourdesbedevaarten is er nooit sprake van geweest dat dames eventueel niet mee zouden kunnen. Voor de eerste VNB-Romereis is dat in ieder geval even een overweging geweest.

Met Kerstens van Leeuwen als nieuwe directeur Ziekenverpleging, [wat zou dat met 9 zieken ingehouden hebben?] vertrekt in mei 1887 de derde VNB-Lourdesbedevaart.

In de eerste vergadering **na** deze bedevaart, lezen we dat

..... de Heer Hollman van 227 pelgrims aan reisgelden moet ontvangen hebben (Zuster Anna buiten rekening blijvende).....

Waarschijnlijk is deze zuster Anna de eerste die, zoals we nu zouden zeggen, op functietarief meeding om de zieken na te lopen, de eerste vrijwilligster die we bij naam kennen. En wat is er dan beter om Zuster Anna te heten.

De volgende merkwaardigheid in datzelfde verslag wil ik u niet onthouden. Op de terugweg van Lourdes in 1887 bracht men een bezoek aan Parijs.

Dat, zo had men bedacht, zouden de pelgrims op prijs stellen. De evaluatie daarvan luidt als volgt:

Parijs is zeer slecht bevallen. Van de Fransche vrienden hadden wij aldaar geen dienst; zonder hunne hulp waren wij beter in Montmartre gekomen dan nu. 't Zal raadzaam zijn, bij volgende gelegenheid niet licht groote steden aan te doen; 't is te moeilijk voor onbereisde of niet met het fransch vertrouwde personen; terwijl voor anderen de schoonheden en merkwaardigheden zóo aantrekkelijk zijn, dat wij gevaar loopen; liever met menschen, die hulp kunnen ontberen, uit te gaan, dan ons, gelijk geschieden moest, op te offeren, om te helpen, die hulp noodig hebben.

Kennelijk moesten de Comitéleden ook nog groeien in hun rol van dienstbaarheid aan de pelgrims.

En dan vernemen we voor de eerste keer de naam van een zieke:

Het wordt afgekeurd dat een zieke is meegenomen (juffrouw Goossens), van wien in de vorige vergadering om gewichtige redenen besloten was haar niet mede te nemen.

En ook de naam van een tweede zieke

Volgens de geachte spreker had namelijk een zieke als juffrouw Bolsius, vooral onder deze voorwaarden, niet meegenomen mogen worden zonder voorkennis van het Bestuur.

Jammer dat zij allebei in negatieve zin worden genoemd, maar hoe dan ook: we kennen hun namen.

Als voor september 1888 de vierde bedevaart op stapel staat, waarmee 125 pelgrims en 3 zieken meedingen, wordt in de vergadering daaraan voorafgaande het volgende besloten:

Omtrent eene vraag gesteld door den President of wij zieken mede nemen, zelfs indien wij met gewonen trein gaan, wordt met 8 stemmen tegen 1 bevestigend geantwoord.

Zo kennen we VNB, niets teveel om zieken mee te nemen. Het verslag vervolgt met:

Met hetzelfde getal stemmen wordt verder bepaald, dat zieken die al te behoevend zijn, voor deze reis niet in aanmerking zullen komen.

Jammer nou dat dat er ook staat, maar wel begrijpelijk als er met een gewone trein wordt gereisd.

In 1889 is er geen bedevaart, omdat men het jaar ervoor met moeite 128 pelgrims bij elkaar had gekregen, maar eind 1889 beginnen de voorbereidingen voor de bedevaart in 1890.

Luister maar:

Tot Directeur der Ziekenverpleging wordt herkozen de Weledele Heer Kerstens van Leeuwen met zeven stemmen tegen 2, deze laatste uitgebracht op den Heer Lomans.

De Heer Kerstens van Leeuwen dankt de leden voor dat bewijs van vriendschap; ZEd. zal alles doen wat hij kan om het werk der Ziekenverpleging te helpen bevorderen, maar hoopt dat hij hierin krachtig bijgestaan

zal worden door den Weledelen Heer Lomans, die op de vorige Bedevaart zich zoo verdienstelijk heeft gemaakt met het waarnemen der functies van Directeur Ziekenverpleging.

Maar kennelijk vindt de directeur Ziekenverpleging zijn taak wel erg zwaar, want het verslag vervolgt: De geachte Voorzitter doet opmerken dat de Heer Kerstens de zaak niet al te zwaar moet opnemen, daar het werk der Ziekenverpleging vooral een werk is van vrijwillige liefdadigheid.

En daar hoeven dan niet zulke grote eisen aan gesteld te worden, denk je dan als je dit leest. Of zou dat anders bedoeld zijn??

Maar de wat onzeker overkomende man gaat onverdroten verder:

De Heer Kerstens van Leeuwen vraagt of het niet in belang der zieken zou zijn in het vervolg de voorkeur te geven aan een Broeder dan wel aan een Zuster van Liefde.

Vooralsnog wordt dienaangaande geen beslissing genomen, maar besloten dat de zaak in de volgende vergadering in nadere overweging zal genomen worden.

Ook in de volgende vergadering wordt besloten een beslissing daarover naar de volgende te verschuiven. Is dat zo' n moeilijke beslissing? Heeft men liever een **leken**zuster en -broeder? Zijn er Comitéleden die iemand op het oog hebben? We weten het niet.

Maar eindelijk, op de vergadering die 2 weken voor de bedevaart plaats vindt valt er een besluit:

Op voorstel van den ZeerEerw. Pater Reuser, zal eene dame, Mej. Van Moorsel van Rotterdam, verzocht worden op kosten van het comité de reis mede te maken, ter verzorging van de zieken, terwijl verder Broeder Oringius tot hetzelfde doel de Bedevaart zal vergezellen.

Niemand meer het woord verlangend, sluit de President de vergadering met het gewone gebed.

In potlood is dan toegevoegd: N.B. Mej. Van Moorsel werd door ziekte verhinderd de Bedevaart mede te maken en in hare plaats

Dan houdt de tekst helaas op, en zullen we nooit weten wie in hare plaats is medegegaan.

Hoe dan ook: de 208 pelgrims waaronder 10 zieken zullen in goede handen zijn geweest, ondanks het feit dat in ditzelfde verslag ook staat:

Wordt verder besloten geen docter mede te nemen.

Dit zou pas in 1913 voor het eerst gebeuren.

De evaluatie van deze bedevaart, men noemde dat toen *aanmerkingen*, daar staan veel interessante zaken in:

De ZeerEerw. Pastoor Schellekens is van gevoelen dat er meer gebeden moet worden aan de piscines wanneer onze zieken gebaad worden. Dit heeft dit jaar nog al te wenschen overgelaten.

De ZeerEerw. Pastoor van Rooy [en die was tijdens deze bedevaart verantwoordelijk voor het bidden bij de baden] doet opmerken dat het vroege uur waarop de zieken gebaad worden, ongelegen was.

Wat zou er voor Pastoor van Rooy ongelegen zijn geweest om op een vroeg uur bij de baden te zijn?, vraag je je dan af. Het verslag gaat verder met:

't Best zou zijn dat de zieken gebaad worden omtrent het middag-uur. Misschien zou 't ook beter zijn indien de zieken slechts éénmaal per dag gebruik maakten van de piscines.

Ze gingen dus in ieder geval 2 keer per dag in bad; dat scheelde de plaatvervangster van mej. van Moorsel en broeder Oringius het nodige werk.

Over de gewone pelgrims wordt al evaluerend het volgende opgemerkt:

De ZeerEerw. Pastoor Schellekens stelt voor dat men voortaan de pelgrims aanrade niet juist een plezierreisje te maken van de reis naar Lourdes, die dan toch eigenlijk eene Bedevaart behoort te blijven. ZEerw. zegt dat sommige pelgrims tot driemaal toe eene excursie buiten Lourdes hebben gemaakt.

Dat heeft VNB zeker uit weten te bannen in de jaren daarna.

En ook lezen we:

De Voorzitter stelt voor in het vervolg twee categorieën van prijzen op te nemen in de circulairen, nl. eene grootere taxte voor de meer hulpbehoevende zieken opdat de kosten vergoed worden voor 2 personen; en de gewone prijs voor de andere zieken.

De geschiedenis herhaalt zich dus.

Verder stelt Z.Eerw. in beginsel voor materiaal aan te schaffen voor hulpbehoevende zieken, zoals b.v. wagentjes, kussens, enz.

Horen we hier het prille begin van het magazijn?

Het voorstel van den geachten Voorzitter wordt in beginsel aangenomen, omdat men het nog niet eens is omtrent de wijze van aanschaffing, nl. of deze moet geschieden door middel van aankoop of slechts van huur.

Tot slot uit dit verslag:

Nadat de Heer Hollman zijn dank betuigd had aan de leden die hem wederom dit blijk van vertrouwen [hervervkeizing als secretaris-penningmeester] hadden geschonken, nam de geachte Voorzitter het woord en zeide hij dat hij zich overtuigd had van de overdrukke werkzaamheden die dit jaar vooral verbonden waren geweest aan het secretariaat,

en drukte daarom den wensch uit dat de secretaris in het vervolg bijgestaan zal worden door een klerk.

Ook hier: het prille begin, de basis, van wat nu het bureau VNB is.

In 1891 is er geen bedevaart omdat men lang twijfelde of men naar Rome of naar Lourdes zou gaan. Uiteindelijk werd het geen van beide en dus een rustig jaar voor het Comité.

In november 1891 beginnen de voorbereidingen voor de Lourdesbedevaart 1892.

De President stelt voor bij iedere zieke een oppasser te voegen ten einde moeilijkheden te voorkomen. Dit gaat natuurlijk gepaard met aanzienlijke onkosten, doch van den anderen kant heeft op reis gaan moeilijkheden of onaangenaamheden te vreezen.

Wordt besloten dit punt aan te houden tot men weet hoeveel zieken meegaan.

Eén op één dus voor de zieken, niks nieuws onder de zon, al noemen we de oppassers van toen nu zorgvrijwilliger.

Er gingen in die bedevaart naast 139 pelgrims, 12 zieken mee. Of die laatste allemaal een oppasser meekregen is niet te achterhalen.

Wie in ieder geval wel meeding, lezen we in het verslag van maart 1892

Den heer Laane [directeur ziekenverpleging] deelt mede dat een Broeder van den Heilige Johannes de Deo, die de reis zal meemaken, zich vrijwillig ten dienste stelt van de zieken. Dit aanbod wordt met acclamatie aangenomen.

En beste mensen, van deze bedevaart uit 1892 hebben we het bedevaartboekje in bezit.

We hebben van een deel daarvan een copy voor u gemaakt en u kunt dat straks als aandenken aan deze laatste vergadering meenemen, evenals de voorschriften voor verpleegsters en infirmières, zoals die een vijftig jaar geleden golden en waaruit ik een zin citeer:

Vervoer der zieken geschiedt door brancardiers; dames mogen dit alleen doen op verzoek van de Chef de Service.

Tijdens de periode waaruit ik u wat heb laten horen, bestond er geen afdeling Ziekenverpleging: die kwam pas tot stand in 1910.

Ook was er nog geen Aartsbroederschap OLV van Zeven Smarten: die kwam pas in 1932

En ook geen Aartsbroederschap OLV van Lourdes: die kwam er nog later.

Wat er toen al wel was dames en heren,

én wat vanaf 1910 door de afdeling Ziekenverpleging is vorm gegeven

én wat vanaf 1932 door de Aartsbroederschap is in stand gehouden, is uitgebouwd en steeds aangepast aan de tijd,

én wat er, zolang VNB zieken naar Lourdes brengt, altijd zal blijven,

is de best mogelijke zorg voor zieken en de aandacht voor vrijwilligers.

Het is voor mij, en moet ook voor u, leden van de Aartsbroederschap, een hele geruststellende gedachte zijn dat ook na vandaag die taken in goede handen zijn.

Middels u, aanwezig op deze laatste vergadering van de Aartsbroederschap, dank ik allen die in de afgelopen 125 jaar hebben bijgedragen aan het werk dat gedaan moest worden om pelgrims een goede bedevaart naar Lourdes te bezorgen.

Ik wil dat onderstrepen met een bloemetje.

Allereerst een bloemetje voor Corrie de Vrieze die 35 jaar lang de verslagen van onze vergaderingen heeft gemaakt.

Als tweede een bloemetje voor het aanwezige lid –wie zou dat zijn-, die het langst onafgebroken lid is geweest van de Aartsbroederschap.

Overhandiging aan Charles Groot.

En als derde een bloemetje voor de voorzitter van de VVNB om in hem de vereniging een goede toekomst te wensen.

Graag wens ik niet alleen de Stichting VNB, maar zeker niet minder de Vereniging Vrijwilligers Nationale Bedevaarten, en zeer bijzonder alle vrijwilligers een hele goede toekomst toe.

Nogmaals dank voor uw aanwezigheid en graag nodig ik u uit voor de lunch.

Jos Smits 2008